Թիւ 43.

ԴԻՏԱԿ
ԲԻԶԱՆԴԵԱՆ
՚Ի ԽՆԴՐՈՑ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՑ

1815.

28. 29. ՅՈՒԼԻՍ.

ՍԳԱՆԻԱ.

Մ՚արբիւռ • 23 Յունիս։

Ամստրիոյ կազմէն հրատարակեց ասօր Գօնդռատիայի Մ՚արքիզի՝ փերուէն առած Թղթերը։ Առջի Թուղթը՝ աւետիս կու տայ որ Թշերական զօրքերը նորէն առեր են փիք րուն, մեծ որոշիչ պատերազմ մը ընելէն ետև Ռանգանեա անցած Հոկտեմբերի 2ին • որով ապստամբները նեղը ընկեր են անցնիլ Գօռ տիլիեռե լեռները, ու փախչիլ ընդ Գուէ նօա Ա՚յռէսը՝ 2, կամ 300 հոգւով, որ մնա ցեր էր իրենցմէ։ — Երկրորդ Թուղթը՝ դեկտեմբերի 30ին գրած է • կըպատմէ յաղ Թութիւնը Թշերական զօրքերուն Ռամիռեղ Ճ՚էնեռալին տակը, որ 1200 հոգւով զատ վեր էր Լա փեցուէլա Ճ՚էնեռալէն, որ Հին փերուի զօրքերուն Սպարապետն էր։ Ռա միռեզը՝ առեր է փաղը։ (Օրագր. ֆռանֆֆ։)

ԲՐՈՒՍՍԻԱ.

Պէռլին • 4 Յուլիս։

Պօնափառթէին Ճ՚եվահիրները հասան հոս Յունիսի 30ին։ Թշերը առեր էր զանոնք Հա նաս քիքը, ու շուտ մը խրկեց Պեռլին, հրա տարակելով, որ անոնք իր Տէրութեան բանն են։ Հաշիւ կընեն որ առջի դունդը Պառւշի բանակին Ձիթին Ճէնեռալին տակը, 15ին, ու 18ին Յունիսի՝ 12 հազար մարդ կորմնցու ցեր է։ (Կապ. Ներմ. ու Սուրմ. Մէլմէ։)

12 ին։

Պլիխեռ Իշխանը՝ Պօնափառթէին կառաց մէջ գըտուած արծըթեղէններէն բաժնեց • մէկ էշպըլե մը, Հասսիայի Ժառանդ Իշխա նուհիին • մէկ կոֆ լէյէն մը՝ Գառլսթեա Թշերազուն Իշխանուհիին • ու ուրիշ բան մնալ Ճառոէնպէռկ Իշխանին։ (Կապ. Պէռլ։)

ՊԱՎԱՐԻԱ.

Ա՚կռոպօլ • 12 Յուլիս։

Կըհաստատուեն որ Փլէռիւս ու Պել-Ալիան սին պատերազմերէն ետև, 7 քառակուսի մղոն դետին՝ 60 հազար մեռելներով ծեփած էր, երկու կողմին ալ ընկածներովը։

15 ին։

Պօնափառթէին կառքին մէջ գտուեցաւ մէկ յանկ մնալ, ուր մէկիկ մէկիկ գրած էր ա նուններն ինչքատար լըտես, ու ծածուկ բան հոգացողներ ունէր դըռսի երկիրները։

Կըսեն որ՝ Մ՚ինքայել Մ՚եծ դուքսը Մոս կուայտանի պիտի փոխարքայ ըլլայ Լէհաս տանի։ (Օրագր. Իտալ։)

Լօնտռայի վաճառականներուն ժողովա րանին մէջը՝ ձան մը փըռվեցաւ, որ Պօնա փառ-

փառեն խնդրած ըլլայ Վէլլինկթօնէն՝ որ Թող տայ իրեն՝ իր բանակը գալու, կամ Լօնտոնա երթալու, յանձնելով զինքը յաղթողներուն մեծասրտութեանը:

Մայիսի 10ին, Ֆիլանտիա Ապօ նաւապետը՝ նաւը ջուրը ձգեցին անունը Նառիք, որ Ռօմանցով կոմսը իր տիկնոջ շնորհ ավաւ, որ աշխարհս պտըտի՝ վաճառականութեան, դիտութեց, ու արհեստից օգտին համար:

16ին:

Լուտովիկոս Փռանսայի Թագաւորը որոշեց որ Թիկնապահները ըլլան 30 հազար մարդ:

Կըհաստատուին որ՝ յունիսի 28ին՝ Փուշէ պաշտօնատարը՝ սաստիկ վախ ուներ է Պօնափառթեին, որ Մայրաքաղաքը Թողու երթայ:

Ան բերդերը որ Ֆիգառոի գաւառին մէջն են ու Փռանսայի տակը եղած Փիանորային, ու ջուղերին հնազանդիլ, սաստիկ պաշարված են, դիշեր ցորեկ կըթօփռովին կոր:

ՆԻՄՑԻՍՏԱՆ.

Հանովէր. 28 Յունիս:

Որովհետև Պռունսվիքի դուքսը մեռաւ պատերազմի մէջ, ու իր ժառանգ որդին դեռ պզտիկ է, կըկարծեն որ՝ Հանովերի տունը՝ ինքը վրան կառնէ Դքսութեան կառավարութիւնը, ու տղայ Որդուն Հոդն ալ: (Կոպ. Նեմս. և Սուրհ. Մէլանի:)

Գոթինկեն. 7 Յունիս:

Վ ևռթեմպէռկի Թիրը՝ Վէլլինկթօնի խրոկեր է մեծ խաչը ան Պատուոյն, որ կը կոչվի Պատուանուն զինուորական արդեանց: (Օրա գրուելի Իրլէյի:)

Վիէննա. 5 Յունիս:

Երեկ հոս բերդը բերին Պավարիացիները՝ 7 Փռանսըզ Օֆիչիալ, ու 57 զինուոր. մեջերնին կար 16 սարեկան զինուորմնալ, ասիկ կայ ցորևններուն մէջ պահվըռտելով՝ նշան ալ ուզաւ Թիւֆէնկով Մառէշալ Վռէտի Իշխանին վրայ. ան ատեն որ կապարը անցաւ ձիուն ձիվերուն մէջէն, դեն մը չի տվաւ: բռնողները ուղեցին մեկէն Թիւֆէնկով զարնել զինքը. բայց իշխանը հրամայեց 25 ծեծ տալ, ու խրկեց հոս: (Կոպ. Ընդհանուր:)

Ֆռանֆօրթ. 7 Յունիս.

Լուտովիկոս Փիլիպպոս Օռլէանի Դուքսը ծանուցումը ըրաւ Փռանսըզներուն. կըսէ մէջը, Թէ անոնք որ իր անունը խառնեցին ապատամբութեան մէջ, մոլորցուցին Փռանսըզները, ու մեծ բռնութեան էֆֆէրտ ըրին իրեն, ինչպէս Թէ ինքը մեկ ցած ապրած տամբութեան հոգի մը կըսնուցանէ. որ չէ Թէ միայն սուտ է, հապա ինքը կըպարծի ըլլալ՝ պետ հաւատարիմ ծառաներուն մեկը Լուտովիկոսի 18ին: Ինքը՝ անատեները միայն Փըռանսայի Թագրական աթոռը պիտոր նստի, երբոր հիմակվան ազգատոհմը այլ հատնինէ:

9ին:

Կըսեն որ Կոստանդին Մեծ Դուքսը պէտի կոչվի Փոխարքայ Լէհաստանի: Մայիսի 3ին 1791ին եղած սահմանադրութիւնը պիտի ըլլայ հիմը նոր սահմանադրութեանը:

Պռուսաքէլ քաղաքը կըսպասեն կոր Պօնափառթեին կառացը մէջ գոված ճըլպակի ոչխարը: Ասկէ եկած սուակը՝ պիտի տրվի վըրաւորվածներուն:

16ին:

Նշանաւոր բանմէ ասիկայ. որ Պռուշի մեռած Օֆիչիաներուն ցանկին մէջը 18ին պատերազմին, 55 հոգի ալ կան Հրէայ աղգէն, որոնք կորանցուցին իրենց կեանքը, իրենց Թագաւորին ու Հայրենեաց համար: (Սուրհանդակ Մէլանի:)

18ին:

Ալսացիայի քնակիչները (ինչպես կըհաստատեն պազին կաղէթաներ,) կըսկսին կոր ըսել Թէ չեն կրնար խաղաղութ ու հանդարտութ ունենալ, ինչուան որ նորէն Նէմցեստանի հետ չի միանան: (Կոպ. Նեմս. Օբսեր. Իրլ.)

Ափրիկեանա. 7 Յունիս:

Պօնափառթեին յունիսի 21ին եաև, քանի որ մնաց փարեզ, ու Մալմէզոն, ամմեն ջանքը բանեցուց, որ իրեն կոմսը՝ մարդիք ուղեներ. բայց երբոր յոյսը կտրեց, 29ին իր ընտանիքներովը 12 կառքով գնաց Շառթըռ: Ան ատենս Ինկլիզները իմանալով որ կրնայ անկայ հնարքովմը փախչիլ ծովով, Լօռտ Վէլլինկթօնը խոստաց տալու Լանտռա: Լօնտռայէն հրաման գնաց յունիսի 24ին՝ի վեր՝ ամմեն տեղ, որ ծովու ճամբաները աղեկ նային, որ չի փախչի: Դաշնակիցներուն զօրքն ալ՝ ցամաքով եաւէն ընկած են որ բռնեն:

Ընդհանուր ահմանագլուխներէն. 12 Յունիս:

Մոսկովի բանակի՝ կեդրոնի զօրքը ըմբնցուց իր անցնիլը յունիսի առջի օրերը: 64 հազար ոտանաւորն է. 25, 6000 ձի: —— Յունիսի վերջերն ալ 70 հազար Մոսկովի եետեկ զօրք պիտի անցնին Լիխնայէն:

Ռէնոյեն գէռեզերչէն. 20 Յունիս:

Կըհաստատուն որ՝ Պռուշի Թիւրը ոտք կըսնը

խեր է՝ որ Փռանսան վճարէ իրեն 97 միլիոնը, որ շատոնց հաշիւը կտրըված է, որ Փռանսան պարտքին է վճարելու Պռուշին՝ ըրած ծախքերուն համար 1812ին ըրած պատերազմին ատկողները։ (Կպ. Նէմց. ոս Սոբհ. Մ'Էլմնէ։)

ԱԽՍԴՐԻԱ.

ՎԻԵՆՆԱ. 12 Յուլիսի։

Փռանսայի էյչէին կառավարութիւնը, երբոր սկսաւ իր պաշտօնը բանեցնել, հանեց ասանկ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ.

„Փռանսըզներ. Քանի մը օրվան մէջ, փառաւոր յաջողութիւններ, ու մէկ սոսկալի անբաղդութիւն մը՝ նորին տակնուվրայ ըրին մեր վիճակը։ Մէկ մեծ զոհ մը հարկաւոր եղաւ ընելու՝ ձեր, ու աշխարքիս խաղաղութեան համար։ Նափոլէօնը հրաժարեցաւ իր կայսերական իշխանութենէն. իր հրաժարումը՝ վերջ մը եղաւ իր քաղաքական կենացը. իր որդին հռետորակվեցաւ տեղը։ Ձեր նոր Սահմանադրութիւնը, որ ազէկ սկզբնաւորութիւն մը ունեցաւ, պիտոր ծաղկի՝ աշխ, որչափ որ կրնայ. ու իրեն սկզբունքները պիտոր խոտրվին, ու մեծնան։ Ակէ եւս չկան իշխանութիւններ, մէկը մէկալին վրայ նախանձող. ազատ դաշն մը բացված է՝ լուսաւոր հայրենասիրութեան առջև՝ ձեր Ներկայացողներուն, ու փառքները՝ կիմանան, կըմտածեն, ու իրենց քուէները պարբերը կու տան, ինչպէս ձեր հոգաբարձուները։ 25 տարվան քրիստոնէական քաղաքակրթութենէն եաև, տեսէք հիմայ ան վայրկեանը, որու մէջ ինչ խելացի՝ ինչ բարակ բաներ որ մտածվեցան ընկերական կարգադրութեց վրայ, կրնայ հիմայ աւելի կատարեալ ըլլալ ձեր սահմանադրութեանց մէջը։ Մ'ըսէն խելքը, միայն միտքը՝ պիտոր խօսին. որ կողմը կուզէ նէ՝ թող խօսի անոնց ձանուը, ասոր միայն մըտիկ պիտոր դնենք։ Լիակատար իշխանութիւն ունեցողներ խրկած ենք, որ խօսին Ազգին անունովը, Եւրոպայի տէրութեց հետ, ան հաշտութիւնը վրայ, որ մեզ խոստացան մէկ թեռութիւ մը, որն որ հիմակու հիմայ կատարվեցաւ։ Բոլոր աշխարքս՝ (ինչպես դուքսալ) ականջնին տնկեր կեցեր են, ինչ պատասխան պիտոր լսեն. ու ասպատասխանս՝ պիտի իմացնէ, արդեօք ազատ արդարութիւնը ու խոստմունքը՝ բան մը կընշանակէն մի ասպաշխարքիս վրայ, թէ չէ։ Փռանսըզներ. միաբանեցէք. իրարու հետ կապվեցէք ամմենդ՝ ծանր պարագաներու մէջ։ Թող լսեն դադրին քաղաքական կռիւները, ու կարծիքներու անմիաբանութիւնները՝ ասպայրկենիս մէջ, որուն մէջ պիտոր քննենք ազգերու մեծ մեծ բաները։ Միաբանեցէք Փռանսայի հետ ասպէս կոչվածներուն՝ ինչպէս փիռենեան լեռները, Վանտէայեն ինչպէս Մարսիլիա։ Որ մարդը Փռանսայի հողուն վրայ ծնած՝ չուզեր մանալ ազգային դրօշակին տակը, որ պաշտպանէ հայրենեաց անկախութիւնը, ինչ կողմ որ կուզես՝ բռնած ըլլայ ասնիկայ, ինչ քաղաքական սկզբունք որ կուզես՝ ըլլայ իր խելքին մէջ։ Կուտրել աւրել զօրքերուն մէկ մասը, իրաւ՝ կըլլայ. բայց մեծագոյն ամմեն դարերու, ամմեն ժողովուրդներու կըցնէ, որ չի կրնար աւրել, ու մանաւանդ տակը առնել մէկ վախ չուներ զօղ մը, որ կըծեծկըվի արդարութե ու իր ապատութիւնը համար։ Նափոլէօնը՝ ինք ղինքը զոհեց իր հրաժարելովը։ Կառավարութե անդամներնալ ղիրենք կը զոհեն հայրենեաց համար, ըլլալով ձեր Ներկայացընողներէն՝ Տերութե ղեկը պահելը։"

Դուքս Օռլեանցի, Նախագահ.

(Կպ. Պալապտան. ոս Դիւպէ Աւորէյի։)

Ընդհանուր Կպէրան Վիեննայի Թվական նին տակը Յուլիսի 7ին, կըգրե ատ դիպլոմաթս. Քանի մը օր կայ, որ պզտիկ տղայ Նափոլէօնը, որ միշտ Շէնպռունն է, վտանգի մէջ ինկաւ կեանքը կորսընցնելու աթ Վիեննա կոչված դեղին քով։ Իր Դայեկին հետ մէկ տեղ՝ առտպայով մը երթալով, շրջեցաւ Փէվիլնէ եղաւ Վիեննա կոչված պզտի դեսին մէջը, որ եկած անձրևներովը ուռած էր։ Ալիքներուն թափը խլեց կառներ կըտաներ կոր հետը՝ առապան ալ, ձիերն ալ. բայց բաղդ բանեցաւ որ՝ ջուրը շատ խոր չէր. կայսերական շրնչերներուն մէկը ջուրը ցամքեց, խալըսցուց տղան. բայց ամենևին վախցած չէր երևնար ասիկայ. իրեն սովորական կրաքուէթց բնութեթը ոտքով գնաց Շէնպռուն. շատ անդամ կերթայ Պատէն ջերմուկները այցելութեթ իր Մօրը։

16ին։

Աւստրիայի կայսրը իր ժառանգ որդւոյն հետ, մէկ տեղ Ալեքսանդր Կայսեր, ու Պռուշի Թագրին, շատ շուտով երկան ճամբայ մը ըրաւ Մանհայմ քաղքէն ինչվան Վուաորի Լօռէնայի մէջն է, անսովոր կերպով, ցի ձիով, յունիսի 27էն ինչվան յուլիսի 7ը. միշտ առողջ մնաց։ Ամմեն տեղ՝ օրհնեցաք կառնէ ժողովուրդն, որ ասանկ հոգ կըցնէ Եւրոպայի խաղաղութե համար։ Սվիտսայէն, ու Նանսիէն ալ անցնելու առենը, այցելութե դնաց դերեզմանի իր Պապերուն. Նանսի քաղաքը Փռանսայի՝ պատրաստեր էին իրեն

հա-

համար իր Պապերուն պալատը, որ գինքը ընդունին. Հարցուց կայսրը ուր են անոնց ոսկըտուիքը. ըսին, որ Ֆռանսայի խռովուե առեն՝ ցիր ու ցան ըրին. ինքն ալ պատասխան տվաւ. ,, Թէ որ ամօթ բան մը եղաւ զանոնք ցրվելը, ամօթ պիտի չըլլայ, փընտռելը, որ նորէն դանանք ":

18 ին:

Զան մը կայ որ՝ Պուլսահլէս քէղը ընդհանուր ժողովք մը պիտի ըլլայ. հոն պիտի երթան դաշնակից տէրութիւներուն Լնակատար իշխանութիւն ունեցողները, որ որոշեն Ֆռանսայի վիճակին վրայ: (կաղ. Պալափէն, և Օբոփր. Իդալ.)

21 ին:

Աւստրիայի կայսեր ժառանգ որդին իր հօրը հետ դնաց Ֆռանսա ինչվան Սէ Տիզիե կոչված տեղը. եռքը բաժնըվեցաւ դնաց Աւստրիային բանակին հետ՝ շիտակ Լուառա ջրին վրայ:

Աւստրիայի ու Մոսկովի կայսերները Պուլշ Թիւերուին հետ միատեղ, ուսկից որ կանցնէին Ֆռանսայէն, ամէն տեղ ժողովուրդը առջևնին կելլէին, ու կանչվըռտէին. Ապրէ՛ խաղաղութիւը: Ապրի՛ն մեր Ալեքսանդրը: Ապրէ՛ Ֆիլիպոսը:

Երբոր մօտեցան Գլէյ կոչված տեղը, ինչ կիլիզի ձիաւորները իրենց կըսպասէին հոս, բերին զերբենք ինչվան եռքի բօստան: Աբըտրիայի կայսրը եկաւ անկից մինակ Թէպոթլ առանց զինուորներու մուտ փարէզ, մարդ չիմացաւ:

Փարէզ հրաման եկաւ որ բռնեն Պօնափառթէն իր հետը եղած մարդիքներովը: Պոնափառթէն իր եռքի փախչելուն առենը 18ի պատերազմէն, կորսընցուց իր բոլոր հետ մարտըմը, անունը, ու վատահութիւը բանա կին՝ որ ունէր իր անձին վրան: Կռանա Թիէռները հին Թիկնապահներուն, որ շատ քաշմուքէ Լոդ կուտան իրենց բանակը, ու Թիւերուին կողմը կանցնին, ատանկ կըսեն: ,, Թէ որ մեր Ճէնեռալը՝ 5 անդամ Թողուց իր բանակը ու փախաւ, մենք ալ՝ մեկ հեղմը կրնանք ընել":

(Դէտոկ Աւոդր:)

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.

Յուցանկատուր ծնունդներ:

Օգոստոսի 2 ին 1814 ին՝ Գաստիէլ քաղաքը Սպանիայի, մեկ վերաբերժի Ճէռահի կնիկ մը 60 տարեկանէն աւելի՝ ծնաւ մանչ տղայ մը՝ խիստ առողջ մարմնով ու կատարեալ ձևացած անդամներով. ամէնն ակռաներնալ բուսած էին:

Վաճառականի կնիկ մը Թուռնէյ քէղը հոկտեմբերի 1814 ին՝ ծնաւ 3 մանչ տղայ, ամէնննալ ուժով էին, ամէնն ալ ակռանին հանած էին: Երրորդ տղան 5 օրէն եռքը ծնաւ: Ուրիշ պարադայմնալ զարմանալի է. աս 3 տղաքն ալ՝ խիստ շնորքով էին. ասոր ներհակ՝ ուրիշ տղաքները, որ բերեր էր աս կնիկը, իրենց հօրը ելեր էին՝ կուզ կամպոա ու անշնորք:

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ.

Ի՞նչպէս կրնայ մարդ իմանալ գիշերը ըէ չանի՞ն է ժամը:

Ըսպէս զի մարդ մատովը շօշափելով իմանայ, Թէ քանի՞ն է ժամը, Ինկլիզին մեկը բան մը մտածեց: Ժամացոյցին ներսի զսռֆին քէնարին վրայ՝ խարտոցով էչով քեռԹի մը ըրաւ, շիտակ ամէն ժամուն դիմացը նշանած է քառորդին վրա, բայց ՚ի աս Թվերս 3, 6, 9. ու 12: Աս քեռԹիկները պէտք է որ հերիք խորունկ ըլլան, որ եղունկով դպչելու ըլլաս նէ ՝ դիւրին ըլլայ ճանչնալ զանոնք: Օրհասարկին կամ դիշերվան ժամը՝ խիստ յայտնի նշանած ըլլալով՝ սլաքովը ոսկորվը, 3, 6, ու 9 ժամերուն դիմացը՝ խոր կը հադցնէ պզտիկ մարմին մը, որ դուրս ցըցվելովը ուրիշներէն կորշէ զգաւոնք: Աս պարզ ու դիւրին բանս հերիք է ճանչնալու ժամը ու վայրկեանը դիշեր ու ցորեկ մուԹ տեղը, առանց իմանալու հոն տեղի եղած մարդիքներուն: Մատովը փընտռէ՛ դիրքը սլաքին ոսկորվն, որ ժամերը կըցցնէ. ու համրելով դուրս ցըցված կետերուն մեկէն, կիմանաս քանի՞ է ժամը: Ատանկ ընելու է վայրկեաններն ալ գտնելու համար. ատով աւելի շիշդ կիմացվի, քան Թէ զարնօղ չլար ժամացուցով. ինչու որ՝ ասիկայ քառորդները չէյրէնները կըցցնէ, բայց վայրկեանները չի ցցներ:

Աս գործքս՝ որ է պատմուԹի հիմակվան առենս, տասնըհինգ օրը մեկմը կըտպագվի.

՚Ի ՎԻՆԵՏԻԿ ՚Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՑՆ ՂԱԶԱՐՈՒ:

Ով որ կուզէ առնել, Սամսոյ Ումխոյճի խանին քովը Պէսճիի խանութէ կայ դիրքը ծախօղ: Հոն իր անունը գրել տայ վճարելով մեկ անգամ քառասուն պարա բոլոր տարվան համար: Ամէն մեկ բօստա գալուն տասնըհինգ օր անգամ՝ ան խանութէը խրկէ իր մարդը, առանց բան մը վճարելու հարկի: